

S. Augustinus, quando cum quodam sanguinis fervore et agitatione sociatur, est postrema passio, non habens oppositam aliam, sed solum motus animi cessationem, seu ejusdem irae privationem. Cum autem ira respiciat duo objecta, scilicet, vindictam sub ratione boni quod appetimus, et aliud e. g. hominem noxium, secundum rationem mali, de quo vindicari volumus; patet eam differre ab odio etiam inimicitiae, quod respicit dumtaxat malum alteri, tamquam eidem malum. Porro tres solent distingui irae species: 1^a, quae cito accenditur et *excandescencia* vocatur: 2^a, *diuturnior*, quae diutius in mente retinetur, estque velut quaedam species insaniae: 3^a, *inveterata* et alte in animo reposita, occasionem ulciscendi captans; pertinetque ad furorem, qui non quiescit donec puniat.

Quae in hac Appendice de virtutibus et affectibus brevissime indicavimus, si quis uberius et profundius exposita videre cupit, adeat S. Thomam in tota secunda parte ejusdem summae theologiae; eo vel maxime quod ceteri omnes doctores, qui de hisce praesertim quaestionibus accurate disse- ruerunt, vestigiis ejusdem Sancti doctoris institerunt.

EXPLICIT PHILOSOPHIA MORALIS.

A. M. D. G.

INDEX

SECUNDI VOLUMINIS.

INSTITUTIONES ETHICAE

SEU

PHILOSOPHIAE MORALIS.

	Pag.
PROEMIUM continens definitionem Ethicae tamquam scientiae practicae, istiusque rei declarationem. Determinationem objecti proprii, utilitatis ac necessitatis, et limitum. Partitionem ejusdem sequendam in praesenti tractatu, ac demum generalem narrationem de ejus progressu nec non praestantia apud protestanticos moralistas et comparatione eorum cum doctrina praesertim patrum Ecclesiae.	3
PARS PRIMA.	
DE FELICITATE SEU ULTIMO HOMINIS FINE ET DE ACTIBUS HUMANIS GENERICE SPECTATIS. De nexu quaestionem hujus partis.	9
CAPUT. I. DE FELICITATE SEU ULTIMO HOMINIS FINE Adstruitur posse et debere dari felicitatem, quae sit ultimus hominum finis; et ordo ejusdem inquirendae exponitur.	10
ARTIC. I. NOTIONES PRAEVIAE. I. De appetitu, ubi statuitur non posse aversari bonum quatenus bonum nec appeti malum quatenus malum: II. De bono, ejus generalis notio exponitur: III. De fine, ejus multiplex acceptio innuitur; et non posse ab homine duos fines simpliciter ultimos simultanae intendi probatur, atque in contrarium opposita solvuntur. IV. Beati-	

	itudinis et felicitatis diversae acceptiones et conditiones enucleantur.	44
ARTIC.	II. DE NATURALI HUMANA BEATITUDINIS OBJECTO. Innuuntur diversae hac de re philosophorum sententiae.	46
	Adstruitur nullum bonum creatum esse objectum humanae beatitudinis.	ibi
	Quae in contrarium possent opponi diluuntur.	49
	Probatum solum Deum seu bonum increatum esse tale objectum.	ibi
ARTIC.	III. DE FORMALI HUMANA BEATITUDINE. Ejus natura exponitur, et quomodo pro statu mere naturali foret concipienda innuitur.	25
	Statuitur in perfecta cognitione et fruitione summi boni sitam esse formalem beatitudinem, modo tamen proportionato conditioni humanae naturae. Eorum rationes expenduntur qui in sola intellectus operatione essentiam hujus beatitudinis constituunt.	29
	Beatitudo perfecta non nisi in altera vita obtinetur.	30
	Difficultatibus occurritur.	33
CAPUT.	II. DE ACTIBUS HUMANIS GENERICE SPECTATIS. Generalis notio istorum actuum traditur, et quid de ipsis quaeramus.	38
ARTIC.	I. DE ACTUUM HUMANORUM NATURA 1. De definitione et multiplici partitione voluntarii. 2. de voluntario in se et in causa. 3. de conditionibus voluntarii in causa 4. de involuntario, ejusque causis in genere.	40
	Asseritur voluntatem ad actus elicitos nullatenus posse cogi a vi extrinseca, quaeque possent opponi refelluntur.	43
	Non est idem iudicium ferendum de imperatis nostrae voluntatis actibus.	45
	Metus etiam gravis rationem voluntarii simpliciter perfecti minime tollit: et quae huic doctrinae solent opponi.	46
	De ignorantia, ejus diversis speciebus, et influxu ad actum involuntarium.	49
	De concupiscentia ejusque diversis speciebus, et utrum reddat actum humanum involuntarium.	50
ARTIC.	II. DE IMPUTABILITATE ACTUUM HUMANORUM. Ejus fundamentum: et ratio formalis.	54
	Quaedam actiones sunt revera hominibus imputabiles.	55

	Generalis notio de humanarum actionum merito et ejus conditionibus.	56
	Probatum posse competere actibus humanis respectu aliorum hominum rationem meriti vel demeriti.	57
	Id ipsum evincitur respectu Dei	59
	Argumentis contrariis Pufendorffii respondetur.	ibi
ARTIC.	III. DE MORALITATE ACTUUM HUMANORUM. Ejus conceptus formalis exemplo declaratur, et status quaestionum proponitur.	61
	Duae sententiae indicantur circa generalem moralitatis conceptum.	62
	Generalis iste conceptus moralitatis, hujus speciebus bono scilicet et malo morali aptatur, ac de istius formali ratione dirseritur.	63
	Ex objecto, circumstantiis, et fine, diversitas bonitatis aut malitiae moralis humani actus desumenda est.	65
	Quaeritur an specifica moralitatis distinctio in bonum et malum sit adaequata. Exposito statu quaestionis, probatur actum revera humanum in individuo spectatum ex rei natura et considerato solo naturali ordine, non posse esse indifferentem.	66
	Solvuntur rationes in contrarium.	69
	Refellitur Barbeyracus hanc doctrinam irridens.	70
	Indicantur philosophorum errores circa intrinsicum discrimen boni ac mali moralis, et status quaestionis determinatur.	ibi
	Asseritur dari intrinsicum discrimen inter bonum et malum morale.	72
	Error Hobbesii et Spinosae aliorumque ab opinionibus arbitrariis hominum et constitutione legum civilium hoc discrimen repetentium refellitur; fitque brevis animadversio in principium, <i>utilitate honestatem esse metiendam</i>	73
	Pufendorffii, aliorumque id ipsum a libera Dei voluntate et lege positiva repetentium, rationes expenduntur.	76
ARTIC.	IV. DE SENSU ET ORGANIS MORALITATIS. Errores circa hanc rem enarrantur, et conceptus sensus moralis declaratur.	78
	Respuitur sextus quidam sensus corporeus et organicus moralitatis, ab auctore libri <i>de natura</i> adstructus.	80
	In systema moralitatis organorum corporeorum Gall inquiritur, ejusque et aliorum Phrenologorum erroneae sequelae refelluntur.	84

PARS SECUNDA.

- DE REGULA SEU NORMA HUMANORUM ACTUUM, ID EST, DE LEGE NATURALI.
 Generalis notio regulæ seu normæ indicantur, ubi etiam breviter de conscientia, tamquam proxima norma actuum humanorum, disseritur. 86
 Diversæ naturalis legis definitiones indicantur, cum characteribus proprie dictæ legis, nec non illius discrimen a lege positiva assignatur. 87
- CAPUT. I. DE FUNDAMENTO, EXISTENTIA, ET SANCTIONE LEGIS NATURALIS.
 Quaestio de fundamento, seu origine divina legis naturalis, quantum confert ad ejus naturam determinandam, quæ magis adhuc explicatur et status quaestionis aperitur. 90
- ARTIC. I. DE FUNDAMENTO LEGIS NATURALIS.
 Lex aeterna Dei breviter explicatur, et a commento Thomasi vindicatur. 92
 Aeterna ratio divinae sapientiae tamquam fons et fundamentum legis naturalis adstruitur, fitque in fine animadversio in doctrinam hac de re H. Ahrens aliorumque recentiorum philosophorum Germaniae, quod etiam praestamus in plerisque aliis subsequentibus quaestionibus. 93
 Solvuntur difficultates, praesertim quæ ex sufficientia rationis ad legem et perfectam obligationem constituendam desumuntur. 98
- ARTIC. II. DE EXISTENTIA JURIS SEU LEGIS NATURALIS
 Diversi errores circa existentiam legis naturæ enarrantur. 106
 Ostenditur Deum habere jus legem hominibus imponendi, istiusque juris fundamentum contra errores Hobesii aliorumque determinatur. ibi
 Asseritur Deum eodem jure usum fuisse, unde vel ideo legem naturæ existere. 108
 Ex istis argumentis inferitur, legem naturæ gaudere ceteris quibusdam proprietatibus proprie dictæ legis. 110
 Quæ in contrarium opponi solent diluuntur. 112
 Error Thomasi et Fleischeri ad mera consilia et monita legem naturalem revocantium refellitur. 113
- ARTIC. III. DE LEGIS NATURALIS SANCTIONE.
 Sanctionis natura et necessitas; ac diversæ partitiones indicantur. 116

- Existentia sanctionis imperfectæ pro praesenti vita, et perfectæ pro alia evincitur. 118
 Rationes necessitatem, possibilitatem et existentiam sanctionis elevantes exsufflantur. 124
- CAPUT. II. DE PROPRIETATIBUS LEGIS NATURALIS, EJUSQUE PRINCIPIO COGNITIONIS. 127
- ARTIC. I. DE PERSPICUITATE ET CERTITUDINE LEGIS NATURALIS.
 Determinato statu quaestionis tres classes principiorum legis naturæ distinguuntur, atque statuitur generaliora ejus principia per se manifesta et cognitu facilia esse; ac a nemine posse invincibiliter ignorari. 128
 Quaestiones morales his principiis innixæ, demonstrationi ac certitudini proprie dictæ subji-
 ciuntur. 131
 Refelluntur contrarium opinantes. 132
- ARTIC. II. DE AETERNITATE ET IMMUTABILITATE LEGIS NATURALIS.
 Exponuntur diversi modi ejus mutabilitatem aut cessationem concipiendi. 134
 Ostenditur eam nec ab intrinseco, nec ab extrinseco mutari aut deficere posse. 135
 Oppositiones dissolvuntur. 138
 Traduntur generalia principia respondendi quibusdam factis in contrarium. 140
- ARTIC. III. DE PRINCIPIO COGNITIONIS LEGIS NATURALIS. 143
 Exponitur ratio hujus quaestionis et conditiones requisitæ ad constituendum tale primum principium. 144
 Diversæ sententiæ philosophorum hac de re expendantur. ibi
 Verior sententia determinatur, et ab oppositionibus vindicatur. 149

PARS TERTIA.

- DE DIVERSO HUMANI GENERIS STATU ET PRINCIPIIS JURIS PUBLICI.
 CAPUT. I. DE NATURALI ET CIVILI HOMINUM STATU.
 Utriusque status conceptus determinatur. 153
- ARTIC. I. DE FALSIS SENTENTIIS CIRCA STATUM HOMINIS NATURALEM. 154
 Hujusmodi sententiæ enarrantur, ac deinde asseritur statum hunc non esse sylvestrem, solitarium belluinoque similem. 155
 Respuuntur quæ in commendationem talis status protulit Rousseau. 157

- Hobbesii opinio de statu hominum hostili, seu bello omnium in omnes refellitur. 159
Ejusdem rationibus respondentur. 160
- ARTIC. II. DE VERA DOCTRINA CIRCA NATURALEM ET CIVILEM HOMINUM STATUM
Positive determinatur conceptus status naturalis, Pufendorffique commentum rejicitur. 163
Ostenditur statum hominum naturalem esse domesticum, ac sociale. 164
A statu naturali et domestico dimanare statum civilem evincitur. 166
Pufenporffii et Kemmerichii sententiae circa causas remotas status civilis respuuntur. 170
Satisfit difficultatibus contra hanc doctrinam; simulque ostenditur differentia juris naturae ac obligationis relate ad statum naturalem et civilem: nec non exploditur nimia nativae libertatis commendatio. 171
- ARTIC. III. DE DIFFERENTIA PRAEEMINENTIAE STATUS CIVILIS A NATURALI 178
Adstruitur, statum civilem simpliciter praestare statui naturali etiam recte apprehenso. 179
Exhibentur generales animadversiones et rationes pro solutione difficultatum. 183
- CAPUT. II. DE POTESTATE POLITICA ET PRINCIPIS JURIS PUBLICI
ARTIC. I. DE ORIGINE POLITICAE POTESTATIS, EJUSQUE DIVERSIS FORMIS.
Exponitur status quaestionis, et diversitas formarum regiminis. 185
Supremam politicam potestatem legitime introductam et absolute ac in se spectatam esse immediate a Deo ostenditur. 187
Etiam relative ad diversas regiminis formas, non est necesse ut potestas haec prius in communitatem civium derivetur ac deinde in aliquam regiminis formam transfundatur. Rationes contrarium suadentes expenduntur. 189
Simplicem Monarchiam, absolute et simpliciter spectatam, inter ceteras regiminis formas excellere statuitur, ex iisque quae in contrarium opponuntur confirmatur. 193
- ARTIC. II. DE PRAEROGATIVIS SUPREMAE POLITICAE POTESTATIS
Principales praerogativae innuuntur, et Pseudo-politicorum sententia potestatem hanc despoticam et exlegem statuens rejicitur. 197
Adstruitur supremo politico principatui competere

- potestatem leges ferendi easque leges etiam in conscientia ligare. 198
In particulari jus gladii seu poenam mortis infligendi, defenditur: atque ab appositionibus Caesaris Beccariae aliorumque vindicatur. 200
- ARTIC. III. DE JURE GENTIUM. 202
Diversae circa ipsum sententiae indicantur, et definitio ceteris praehabenda exponitur. 203
Contra protestanticos moralistas evincitur dari jus gentium stricto sensu acceptum, ejus generale discrimen a jure naturae et civili innuitur, ac Pufenporffii rationibus occurritur. 205

PARS CUARTA.

- DE OFFICIIS HOMINUM A NATURALI LEGE MANANTIBUS. 208
- CAPUT. I. DE OFFICIIS HOMINUM ERGA DEUM.
Horum officiorum conceptus, ac multiplex partitio, et circa theoretica officia animadversio exhibitur. 209
- ARTIC. I. DE CULTU INTERNO ET EXTERNO DEO DEBITO A SINGULIS HOMINIBUS. 210
Evincitur hujusmodi debitum. 211
Quae contra hoc debitum a deistis, et a Thomasio ejusque asseclis objiciuntur. 214
- ARTIC. II. DE CULTU INTERNO ET EXTERNO DEO DEBITO AB HUMANA SOCIETATE. 218
Adstruitur debitum colendi Deum, relate ad humanam societatem; cujus finis adaequatus et versus in antecessum determinatur. 219
Satis fit difficultatibus. 220
- ARTIC. III. DE RATIONIS HUMANAE INSUFFICIENTIA CIRCA DETERMINATIONEM DEBITI DEO CULTUS. 222
Ex humanae rationis impotentia (cujus diversae acceptiones et determinatio status quaestionis praemittuntur) ad perfecte reddendum cultum Deo inferitur contra naturalistas et incredulos debitum inquirendi, utrum Deus manifestaverit nec ne modum se colendi positivum distinctum a ratione. 223
Praeter difficultates probationibus immediate annexas, aliae quaedam expenduntur. 227
- CAPUT. II. DE OFFICIIS HOMINUM ERGA SEMETIPSOS.
Eorum fundamentale principium et vera obligatio obligationis hominis erga semetipsum, secus ac vellent Thomasio et Fleischerus, determinatur. 229